МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ПРАВО

Випуск 60

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

Журнал включено до переліку наукових фахових видань,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін
(Постанова Президії ВАК України № 205/5 від 08 червня 2005 р.;
проведено перереєстрацію видання, Постанова Президії ВАК України № 105/3 від 08 липня 2009 р.;
проведено повторну перереєстрацію видання,
Наказ МОН України № 793 від 04 липня 2014 р. (додаток № 8).

Науковий вісник включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: **Бисага Ю.М.** – *д.ю.н., професор*

Заст. гол. редактора: **Бєлов Д.М.** – *д.ю.н., професор*

Члени редколегії:
Булеца С.Б. – *д.ю.н., доцент*
Віхляєв М.Ю. – *д.ю.н., доцент*
Громовчук М.В. – *к.ю.н., доцент*
Дешко Л.М. – *д.ю.н., професор*
Заборовський В.В. – *д.ю.н., доцент*
Лазур Я.В. – *д.ю.н., професор*
Менджул М.В. – *к.ю.н., доцент*
Ондрова Юлія – *к.ю.н. (Словацька Республіка)*

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 1 від 07.02.2020 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 21500-11300Р,
видане Державною реєстраційною службою України 24.11.2014 р.

Офіційний сайт видання: www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua

ISSN 2307-3322

© Ужгородський національний університет, 2020
© Ідея дизайну обкладинки належить проф. Бисазі Ю.М.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Греченко В.А., Марцеляк О.В. ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ПОГЛЯДІВ ПРОФЕСОРА О.В. РОМАНОВИЧА-СЛАВАТИНСЬКОГО (1832–1910) В АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО (КОНСТИТУЦІЙНОГО) ПРАВА Й СУЧАСНИХ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ……**9**

Криворучко В.О., Огороднійчук І.А. ФОРМУВАННЯ ПРАВОРОЗУМІННЯ ТА ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ……**15**

РОЗДІЛ 2
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Васильченко О.П. ДО ПИТАННЯ ПРО УТРИМАННЯ ОСІБ ІЗ РОЗЛАДАМИ ПСИХІЧНОГО СТАНУ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ……**19**

Джафаров К.А. ПОНЯТИЕ КОНСТИТУЦИОННОГО МЕХАНИЗМА ОХРАНЫ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА И ЕГО МЕСТО В СИСТЕМЕ ПРАВОРЕАЛИЗАЦИИ……**23**

Туряниця О.О. «ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ» ЯК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ……**29**

Чечерський В.І. ПРАВО НА АБОРТ У КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ЗАХИСТ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ ДО НАРОДЖЕННЯ……**33**

РОЗДІЛ 3
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Гуйван П.Д. ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДОВКІЛЛЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРИВАТНОСТІ ЛЮДИНИ……**37**

Коротка Н.О. РОЗГЛЯД СУДОМ СПРАВ ПРО ВИДАЧУ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ……**41**

Коцюруба А.І. ЗУСТРІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ВІДПОВІДАЧА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ……**45**

Микуляк П.П. КЛАСИФІКАЦІЯ САМОКОНТРОЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗА ЧАСОМ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ……**49**

РОЗДІЛ 4
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Бугайова О.О. НОРМАТИВНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МАЙНА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ……**53**

Галіахметов І.А., Науменко О.С. КОРПОРАТИВНІ ВІДНОСИНИ В АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ: ВІД ПРОБЛЕМ КВАЛІФІКАЦІЇ ДО МЕЖ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ……**57**

Ковалишин О.Р. ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ОЕСР У КОРПОРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ……**63**

РОЗДІЛ 5
ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Боєва О.С. СТАН СУДОВОГО ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ В УКРАЇНІ (З 1922 Р. ДО 1936 Р.): СТИСЛА ХАРАКТЕРИСТИКА, ПРАВОВІ АСПЕКТИ……**68**

Денисенко К.В. МЕЖІ ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ: МІЖ ДЕКЛАРАТИВНІСТЮ ТА РЕАЛЬНІСТЮ……**75**

Жовнір Т.Л. ДО ПИТАННЯ ГАРАНТІЙ САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ……**79**

Пінчук Р.С., Письменна О.П. ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЯК ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВІЙСЬКА……**83**

Пожарова О.В., Пожаров Ю.В. ПРАЦЯ ЖІНОК: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.....90

Суліменко Д.В. КОНКУРС ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ОЦІНКИ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ОСІБ.....94

РОЗДІЛ 6
ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Шеховцов В.В. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФАУНІСТИЧНОГО ПРАВА ЯК ПІДГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....97

РОЗДІЛ 7
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Данілов С.О., Касьяненко Л.М. ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....101

Дьордяй В.І. АНТИКОРУПЦІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....105

Кантор Н.Ю. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МЕДІАТОРА.....109

Колпаков В.К., Ковбас І.В., Крайній П.І. ЄРОПЕЙСЬКІ ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....113

Markova O. O. THE STUDIES OF ADMINISTRATIVE PROCEDURE (EUROPEAN APPROACH).....119

Марцинкевич С.А. ОБМЕЖЕННЯ В ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ.....123

Проць О.Є., Романків Р.В. ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА.....127

Стрельченко О.Г. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....131

Товкун Л.В. ОСНОВНІ ЗАСАДИ СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ.....135

РОЗДІЛ 8
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Гладка Н.М. БОРОТЬБА З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ: НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....139

Жмихов Є.С. ПРАВОВІ ПРИЧИНИ НЕЗАКОННИХ ДІЯНЬ СУДДІВ.....143

Колб О.Г., Гумін О.М. ПРО ДЕЯКІ КРИМІНОЛОГІЧНО ЗНАЧУЩІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ.....147

Topchiy V.V. DEFINITION OF CATEGORIES IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY IN CRIMINAL LEGAL UNDERSTANDING.....151

РОЗДІЛ 9
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Вахрушев О.В. КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СЛУЖБОВОЇ НЕДБАЛОСТІ.....155

Григорова Є.В. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ПІДКУП ВИБОРЦЯ-УЧАСНИКА РЕФЕРЕНДУМУ.....160

Курбатова І.С. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЯ).....164

Куцкір Г.М. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА В СУДІ.....168

Луців М.З. ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ УХИЛЕННЯ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ШЛЯХОМ САМОКАЛІЧЕННЯ АБО ІНШИМ СПОСОБОМ.....172

Метелев О.П. ЗБИРАННЯ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОКРЕМИЙ СПОСІБ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....177

Найдьон Я.П. РОЗМЕЖУВАННЯ ЕРОТИКИ ТА ПОРНОГРАФІЇ: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ.....181

Топчій В.В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У МЕДИЧНІЙ СФЕРІ.....186

Циганюк Ю.В. ДЖЕРЕЛА СИСТЕМИ КОНТИНЕНТАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....191

Черванчук В.В. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ІНШОЇ ОСОБИ, ПРАВА ЧИ ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ ЯКОЇ ОБМЕЖУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....195

РОЗДІЛ 10
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Brocková K., Kucharčík R., Mráz S. APPLICATION OF INTERNATIONAL LAW IN INTERNATIONAL RELATIONS.....200

Гайнішова Е., Віцен В. ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄС ІЗ РЕФЛЕКСІЄЮ ІННОВАЦІЙ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ.....204

Коруц У.З. ПОНЯТТЯ ПІДБУРЮВАННЯ ДО АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ ЯК СКЛАДНИКА ПРОПАГАНДИ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....211

РОЗДІЛ 11
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Гоцуляк Ю.В. ОНТОЛОГІЧНЕ ПРАВОРОЗУМІННЯ В СОЦІОЛОГІЧНІЙ ДОКТРИНІ ПРАВА.....215

РЕЦЕНЗІЇ

Надьон В.В. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ М.В. МЕНДЖУЛ «ПРИНЦИПИ СІМЕЙНОГО ПРАВА (СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ)».....219

Панкевич О.З. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА (РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ АНДРІАННИ БАДИДИ «СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»).....220

Шкута О.О. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Н.З. РОГАТИНСЬКОЇ «ЗЛОЧИННІСТЬ У МИТНІЙ СФЕРІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА».....222

CONTENTS

SECTION 1
THEORY AND HISTORY OF THE LAW AND THE STATE; HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL DOCTRINES

Hrechenko V.A., Martseliak O.V. THE VALUE OF STATE LEGAL VIEWS OF PROFESSOR O.V. ROMANOVICH-SLAVATINSKY (1832–1910) IN THE ASPECT OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF STATE (CONSTITUTIONAL) LAW AND MODERN STATE-MAKING PROCESSES IN UKRAINE..... 9

Kryvoruchko V.O., Ohorodniichuk I.A. FORMATION OF LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL COMPETENCE WHEN PREPARING FUTURE ARCHITECTS..... 15

SECTION 2
CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

Vasylchenko O.P. ON THE ISSUE OF TREATMENT OF PERSONS WITH MENTAL HEALTH CONDITIONS IN PRISON..... 19

Dzhafarov K.A. THE CONCEPT OF THE CONSTITUTIONAL MECHANISM FOR PROTECTING THE RIGHTS AND FREEDOMS OF HUMAN AND CITIZEN AND ITS PLACE IN THE SYSTEM OF LAW IMPLEMENTATION..... 23

Turianytsia O.O. "PROFESSIONAL SPORT" AS AN ORGANIZATIONAL AND LEGAL CATEGORY..... 29

Checherskyi V.I. THE RIGHT TO ABORTION IN THE CONTEXT OF THE PROVISIONS ON HUMAN LIFE PROTECTION..... 33

SECTION 3
CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW

Huivan P.D. THE RIGHT TO A SAFE ENVIRONMENT AS AN INTEGRAL ELEMENT OF HUMAN PRIVACY..... 37

Korotka N.O. CONSIDERATION BY THE COURT OF CASES ON THE ISSUANCE OF A RESTRICTIVE ORDER..... 41

Kotsiuruba A.I. COUNTER COLLATERAL AS ONE WAY OF PROTECTING THE DEFENDANT'S RIGHTS AND INTERESTS IN CIVIL PROCEEDINGS..... 45

Mykuliak P.P. CLASSIFICATION OF SELF-CONTROL AUTHORITES OF THE COURT OF PRIMARY JURISDICTION IN THE CIVIL PROCESS BY THE TIME OF ITS THEIRS EXERCISING..... 49

SECTION 4
ECONOMIC LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW

Buhaiova O.O. LEGISLATIVE DEFINITION OF THE CONCEPT OF PROPERTY OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE..... 53

Haliakhmetov I.A., Naumenko O.S. CORPORATE RELATIONS IN JOINT STOCK COMPANY: QUALIFICATION ISSUES AND FRAMES OF LEGAL REGULATION..... 57

Kovalyshyn O.R. INFLUENCE OF OECD CORPORATE GOVERNANCE PRINCIPLES IN THE COMPANY LAW OF UKRAINE..... 63

SECTION 5
LABOUR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Boieva O.S. THE STATUS OF LABOUR RIGHTS JUDICIAL DEFENCE IN UKRAINE (FROM 1922 TO 1936): BRIEF CHARACTERISTIC, LEGAL ASPECTS..... 68

Denysenko K.V. LIMITS OF DISPLAYING SOCIAL SECURITY AS A LEGAL CATEGORY: BETWEEN DECLARATION AND REALITY..... 75

Zhovnir T.L. ON THE ISSUE OF WARRANTIES OF SELF-EMPLOYED PERSONS IN THE SPHERE OF SOCIAL SECURITY..... 79

Pinchuk R.S., Pysmenna O.P. IMPROVEMENTS OF SOCIAL AND LEGAL PROTECTION OF MILITARY SERVANTS OF UKRAINE AS A PROHIBITION FOR THE FORMATION OF A PROFESSIONAL ARMY.....83

Pozharova O.V., Pozharov Yu.V. WORK OF WOMEN: EUROPEAN STANDARDS AND THE LEGISLATION OF UKRAINE.....90

Sulimenko D.V. COMPETITION AS ONE OF THE KINDS OF PROFESSIONAL QUALITY OF PERSONS.....94

SECTION 6

LAND LAW; AGRARIAN LAW; ENVIRONMENTAL LAW; NATURE RESOURCES LAW

Shekhovtsov V.V. SCIENTIFIC AND THEORETICAL FUNDAMENTALS OF FAUNISTIC LAW FORMATION AS A SUB-BRANCH OF ENVIRONMENTAL LAW IN UKRAINE.....97

SECTION 7

ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCIAL LAW; INFORMATION LAW

Danilov S.O., Kasianenko L.M. FINANCIAL LIABILITY IN TAX LEGAL RELATIONS.....101

Dordiai V.I. ANTI-CORRUPTION COMMUNICATION AS ONE OF THE FACTORS OF PREVENTION AND FIGHT AGAINST CORRUPTION IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE.....105

Kantor N.Yu. LEGAL STATUS OF THE MEDIATOR IN EUROPEAN STANDARDS.....109

Kolpakov V.K., Kovbas I.V., Krainii P.I. THE EUROPEAN PRINCIPLES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AND PROBLEMS OF THEIR LEGAL IMPLEMENTATION IN UKRAINE.....113

Markova O. O. THE STUDIES OF ADMINISTRATIVE PROCEDURE (EUROPEAN APPROACH).....119

Martsynkevych S.A. RESTRICTIONS IN THE APPLICATION OF MEANS SECURING A CLAIM IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS: CONTROVERSIAL ASPECTS.....123

Prots O.Ie., Romankiv R.V. COUNTERACTION TO BULLYING: LEGAL ASPECTS OFPROTECTION OF CHILDREN FROM VIOLENCE.....127

Strelchenko O.H. ADMINISTRATIVE AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE BODIES OF THE STATE EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE.....131

Tovkun L.V. MAIN FUNDAMENTALS OF PREPARING AND SUBMITTING IFRS FINANCIAL STATEMENTS IN UKRAINE.....135

SECTION 8

CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL LAW

Hladka N.M. COMBATING CYBERCRIME: DIRECTIONS FOR IMPROVING THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE.....139

Zhmykhov Ye.S. LEGAL REASONS FOR ILLEGAL ACTIONS OF JUDGES.....143

Kolb O.H., Humin O.M. ABOUT SOME CRIMINOLOGICALLY SIGNIFICANT SIGNS OF CRIME AGAINST THE ENVIRONMENT.....147

Topchiy V.V. DEFINITION OF CATEGORIES IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY IN CRIMINAL LEGAL UNDERSTANDING.....151

SECTION 9

CRIMINAL PROCESS AND FORENSIC SCIENCE; FORENSIC EXAMINATION; OPERATIVELY-SEARCH ACTIVITY

Vakhrushev O.V. CRIMINALISTICS CLASSIFICATION OF OFFICIAL NEGLIGENCE.....155

Hryhorova Ye.V. FORENSIC CHARACTERISTICS OF PERSONS, WHO COMMIT BRIBERY OF A VOTER-A REFERENDUM PARTICIPANT.....160

Kurbatova I.S. INTERNATIONAL COOPERATION OF THE PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE DURING THE EXTRAORDINATION

OF PERSONS WHO CRIMINED OFFENSE (EXTRADITION)..... 164

Kutskir H.M. PROCEDURAL FEATURES OF THE EXPERT INTERROGATION IN COURT..... 168

Lutsiv M.Z. SPECIFICS OF THE OBJECT OF PROOF IN THE EVASION FROM MILITARY SERVICE THROUGH SELF-HARM OR BY OTHER MEANS DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION..... 172

Metelev O.P. COLLECTION OF DIGITAL INFORMATION AS A SEPARATE METHOD OF RECEIVING EVIDENCE DURING CRIMINAL PROCEEDINGS..... 177

Naidon Ya.P. DELINEATION OF EROTICA AND PORNOGRAPHY: NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS..... 181

Topchiy V.V. AREAS OF IMPROVEMENT OF CRIME INVESTIGATION IN THE MEDICAL SPHERE..... 186

Tsyhaniuk Yu.V. SOURCES OF CONTINENTAL CRIMINAL PROCESS SYSTEM..... 191

Chervanchuk V.V. CONCEPTS, ESSENCE AND STRUCTURE OF THE PROCESSING STATUS OF ANOTHER PERSON, RIGHTS OR LEGAL INTERESTS RESTRICTED DURING PRE-ADVISORY..... 195

SECTION 12
INTERNATIONAL LAW

Brocková K., Kucharčík R., Mráz S. APPLICATION OF INTERNATIONAL LAW IN INTERNATIONAL RELATIONS..... 200

Hainishova E., Vitsen V. DETERMINATION OF LEGAL PRINCIPLES OF THE INVESTMENT PROTECTION WITH REFLECTING TO THE INNOVATIONS TO ENSURE SUSTAINABLE GROWTH OF THE EU..... 204

Koruts U.Z. THE CONCEPT OF INSTIGATION TO AN AGGRESSIVE WAR AS AN INTEGRATED ELEMENT OF PROPAGANDA IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW..... 211

SECTION 11
PHILOSOPHY OF LAW

Hotsuliak Yu.V. ONTOLOGICAL UNDERSTANDING IN THE SOCIOLOGICAL DOCTRINE OF LAW..... 215

REVIEWS

Nadon V.V. REVIEW OF THE MONOGRAPH OF M.V. MENZHUL "PRINCIPLES OF THE FAMILY LAW (ESSENCE AND APPLICATION PROBLEMS)"..... 219

Pankevych O.Z. GLOBALIZATION AND SOCIAL STATE (REVIEW OF THE MONOGRAPH OF ANDRIANNA BADYDA "SOCIAL STATE UNDER GLOBALIZATION")..... 220

Shkuta O.O. REVIEW OF THE MONOGRAPH BY N.Z. ROHATYNSKA "CRIMINALITY IN THE CUSTOMS SPHERE: CRIMINAL-LEGAL AND CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS"..... 222

УДК 343.98
DOI https://doi.org/10.32782/2307-3322/2020.60.41

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У МЕДИЧНІЙ СФЕРІ

AREAS OF IMPROVEMENT OF CRIME INVESTIGATION IN THE MEDICAL SPHERE

Топчій В.В.,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
директор Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
https://orcid.org/0000-0002-1726-9028

Стаття присвячена висвітленню основних напрямів вдосконалення розслідування злочинів у медичній сфері. Питання розголошення лікарської таємниці, допиту медичних працівників, проведення необхідних судово-медичних експертиз під час проведення слідства дійсно є складними. У зв'язку з відсутністю належного правового регулювання щодо перелічених питань адвокатам потрібно індивідуально та виважено підходити до кожного випадку, оскільки порушення відповідних процедур з боку слідства або неуважні дії адвокатів, як засвідчує практика, можуть призводити до неодноразового перегляду відповідних справ у судах.

Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Автор наголошує, що випадки неналежного надання медичної допомоги, порушення прав пацієнтів в Україні – явище доволі поширене. Натомість притягнення медпрацівників до відповідальності, у тому числі кримінальної, відбувається досить не часто.

Відсутність окремої методики розслідування злочинів у сфері медицини спричиняє несвоєчасність або відмову від внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинене правопорушення, що своєю чергою призводить до неефективності розслідування таких злочинів.

До правопорушень, які вчиняють медичні працівники у зв'язку з провадженням професійної діяльності, належать злочини: проти життя і здоров'я особи (пацієнта); проти прав особи (пацієнта); у сфері господарської діяльності – медичної практики; у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Автор статті також звертає увагу на лікарські помилки, а саме діагностичні, тактичні та технічні, а також вважає за необхідне доповнити статтю 321-1 КК України й викласти назву як «Фальсифікація лікарських засобів або медичних виробів або обіг фальсифікованих лікарських засобів чи медичних виробів».

Також автором проаналізовано міжнародний досвід окремих зарубіжних країн щодо напрямів розслідування злочинів у медичній сфері, зокрема таких, як Республіка Казахстан, Грузія.

Ключові слова: злочини у медичній сфері, розслідування, медичний працівник, охорона здоров'я, слідчі дії.

The article deals with the main directions of improving the investigation of crimes in the medical field. The issues of disclosure of medical secrecy, questioning of medical workers, carrying out the necessary forensic examinations during the investigation are really complex. Due to the lack of proper legal regulation on the listed issues, lawyers need to be individually and carefully considered in each case, since violations of the relevant investigative procedures or negligent actions of attorneys, as evidenced by the practice, can lead to repeated review of the respective cases in the courts.

Everyone has the right to health, medical care and health insurance. The state creates conditions for effective and accessible health care for all citizens

The author points out that cases of improper provision of medical care, violation of patients' rights in Ukraine are quite common. Instead, prosecuting health workers, including criminal ones, is not very common.

The lack of a separate methodology for the investigation of medical crimes causes the untimely or refusal to enter information in the Unified Register of pre-trial investigations into the committed offense, which in turn leads to ineffective investigation of such crimes.

Offenses committed by healthcare professionals in connection with the pursuit of a professional activity include crimes against the life and health of a person (patient); against the rights of the person (patient); in the field of economic activity – medical practice; in the field of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors.

The author of the article also draws attention to medical errors, namely diagnostic, tactical and technical ones, and considers it necessary to supplement Article 321-1 of the Criminal Code of Ukraine and to lay out the title as "Falsification of medicinal products or medical devices or circulation of counterfeit medicines or medical devices".

The author also analyzes the international experience of some foreign countries in the areas of investigation of crimes in the medical sphere, in particular such as: Republic of Kazakhstan, Georgia.

Key words: medical crimes, investigation, health care worker, healthcare, investigative actions.

Постановка проблеми. Відповідно до Конституції України – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Варто вказати, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування [1].

Проте із розвитком та реформуванням системи охорони здоров'я в Україні, на жаль, існує тенденція до збільшення кількості позовних заяв громадян щодо неналежного надання медичної допомоги [2]. Зважаючи на те, що за злочини у сфері медицини українським законодавством передбачено кримінальну відповідальність, **метою статті** є розгляд процесу розслідування окремої категорії злочинів – злочинів у медичній сфері. Завдяки такому виокремленню буде зручніше проаналізувати вже наявні етапи розслідування медичних злочинів та запропонувати їх напрями вдосконалення.

Стан дослідження. Для початку необхідно зазначити основні нормативно-правові акти, що регламентують охорону здоров'я, серед них: Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [3] (далі – Основи), Кримінальний кодекс України [4] (далі – ККУ), Кримінальний процесуальний кодекс України [5] (далі – КПКУ) та інші.

Варто вказати, що відповідно до ст. 34 Основ лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого в разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму [3].

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 80 Основ особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством [3].

Найбільш суворим видом юридичної відповідальності медичних працівників, що вчиняються ними під час здійснення медичної діяльності, є *кримінальна відповідальність.*

Згідно з частиною першою ст. 2 ККУ підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом [4].

Злочини, що вчиняються медичними працівниками у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності, умовно можна поділити на такі: злочини проти життя і здоров'я особи (пацієнта); злочини проти прав особи (пацієнта); злочини у сфері господарської діяльності з медичної практики; злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; інші злочини, вчинені медичними працівниками у зв'язку з їхньою професійною діяльністю [2].

Більшість злочинів у медичній сфері сконцентровані у розділі II ККУ «Злочини проти життя і здоров'я особи». До них слід віднести [4]:

– неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 ККУ);

– розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 ККУ);

– незаконне проведення аборту (ст. 134 ККУ) – у разі, якщо медичний працівник не має спеціальної медичної освіти;

– незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 ККУ) – заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти;

– ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 ККУ);

– неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 ККУ);

– порушення прав пацієнта (ст. 141 ККУ);

– незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 ККУ);

– порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ст. 143 ККУ);

– насильницьке донорство (ст. 144 ККУ):

– незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 ККУ) [4].

Варто зазначити, що випадки притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності, а тим більше винесення щодо них обвинувального вироку, в Україні є порівняно нечастими [2].

Повертаючись до кримінальної відповідальності лікаря, слід розуміти, що вона наступає за злочини, які вчиняються медичними працівниками і є злочинами проти життя та здоров'я особи.

Варто вказати, що більшість проваджень проти лікарів стосуються кваліфікації їх дій як злочинних, а саме передбачених ст. 140 КК України: невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого [4].

Як зазначає Р. Совершенний: «Фактично, це єдина стаття в українському законодавстві, яка використовується в 90–95% випадках будь-яких порушених кримінальних провадженнях» [6].

Слід вказати, що стосовно лікарів часто застосовуються ст. 139 КК України (ненадання допомоги хворому медичним працівником) і ст. 138 КК України (незаконна лікарська діяльність, тобто заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого) [4].

Якщо проаналізувати це питання з точки зору медичних працівників, то необхідно зазначити, що в медичній сфері існує поняття «ятрогенія» – це будь-які небажані або несприятливі наслідки профілактичних, діагностичних та лікувальних втручань або процедур, які призводять до порушень функцій організму, обмеження звичної діяльності та інвалідизації або навіть смерті пацієнта [7].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, ятрогенії зустрічаються у 20% хворих і складають 10% у структурі госпітальної смертності [7].

Серед причин ятрогеній: недосконалість самої медицини; невиліковність тієї або іншої патології наявним на цей час арсеналом медичних засобів; недосконалість професійних навиків медичного

працівника; невміння правильно зібрати інформацію про захворювання пацієнта; інші чинники, які цілком залежать від самого лікаря [7].

С. Долецький виділяє такі види ятрогеній [7]:

1. Ятрогенія впливу: медикаментозна, маніпуляційна, наркозно-реанімаційна, хірургічна, аліментарна, променева.

2. Ятрогенія бездіяльності. Лікарська помилка – це витікаюча з об'єктивних умов добросовісна помилка лікаря, заснована або на недосконалості сучасного стану медичної науки і її методів дослідження, або на недосконалості знань або досвіду лікаря, але без елементів халатності, недбалості або професійного неуцтва.

Якщо звернути увагу на класифікацію лікарських помилок, то серед них виділяють [7]:

– діагностичні – помилки, що полягають в нерозпізнаванні хвороби або помилковому розпізнаванні, внаслідок чого нерідко наступають тяжкі наслідки;

– тактичні – це помилкові визначення свідчень до операції, неправильний вибір часу проведення операції, її об'єму і таке інше;

– технічні – помилки, що зумовлені неправильним використанням медичної техніки, передозуванням препаратами під час проведення наркозу, забутими чужорідними тілами у порожнинах і ранах.

Слід розуміти, що перед притягненням особи до кримінальної відповідальності кримінальна справа проходить певні етапи, у яких беруть участь різні суб'єкти (слідчий, прокурор, слідчий суддя та суддя).

За словами Р. Совершенного, етапи розгляду кримінальної справи є такими [6]: досудове розслідування – розгляд заяви слідчим, встановлення інформації, пошук та збір доказів, підготовка матеріалів кримінального провадження до суду; судовий розгляд.

Етап досудового розслідування зазвичай розпочинається отриманням повістки. Однак ці дії слідчого можуть не бути сюрпризом для лікаря, оскільки він уже повідомлений про початок кримінального провадження щодо себе.

В процесі досудового розслідування слідчий здійснює слідчі дії, зокрема [6]:

– *збір документів* (витребування чи вилучення документів у медичного закладу). Однією з головних процесуальних дій є дослідження документів як виду доказів. До таких документів належать історії хвороби, медичні карти, довідки про стан здоров'я пацієнта, результати лабораторних досліджень, рентгенограми, а також матеріали попередніх перевірок лікувального закладу, клінічних і патологоанатомічних заходів, супровідних документів на медичну апаратуру, документів, що підтверджують атестацію медичних працівників, акредитацію лікувального закладу тощо [4]. У той же час слід пам'ятати, що медичні документи становлять лікарську таємницю). До таких відомостей належить інформація про стан здоров'я пацієнта, наявність у нього хвороб і діагнозів, про огляд пацієнта та його результати, методи лікування, інтимну й сімейну сторони життя пацієнта та інші дані, отримані під час медичного обстеження. За ухвалою слідчого судді або суду про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, може бути надано можливість їх використання, якщо іншими способами не можна довести обставини, передбачені в документах;

– *допити свідків*. Свідками можуть бути будь-які особи, яким можуть бути відомі обставини вчинення злочину. Особливої уваги заслуговує допит як медичного працівника, котрий є суб'єктом злочину, так і керівника медзакладу, колег, потерпілого, його близьких родичів, інших пацієнтів, молодшого медичного персоналу, які мають статус свідків. Через те, що слідчий зазвичай не має достатнього рівня знань у медичній сфері, важливим моментом є присутність спеціалістів-медиків, котрі володіють спеціальними знаннями та навичками, для надання консультацій під час досудового розслідування та судового розгляду відповідних питань. При цьому присутність спеціаліста є доречною і для сторони захисту, оскільки перевірки потребує факт перебування медичного працівника в трудових правовідносинах з іншим лікувальним закладом [4];

– *призначення та проведення судово-медичних експертиз.* Проведення судово-медичної експертизи щодо якості надання медичної допомоги є важливим під час виявлення механізму медичної події, що включає послідовність і відповідність спеціальним правилам дій медиків під час проведення того медичного заходу, що спричинив настання несприятливого результату для пацієнта. Крім того, дослідженню підлягають постситуативні дії медичних працівників з позиції результативності проведення заходів щодо усунення негативних для пацієнта наслідків і причинно-наслідковий зв'язок між діями медичного працівника та такими наслідками [4].

Наступним етапом дій слідчого під час досудового розслідування є вручення повідомлення про підозру конкретній особі: як особисто медичному працівникові, так і його близьким родичам. Саме з даного моменту особа набуває не просто новий процесуальний статус – «підозрюваного», а й усі права та обов'язки, що з цього слідують [4]. Закінчується досудове розслідування або закриттям кримінального провадження або направленням обвинувального акту до суду. З цього етапу особа набуває процесуального статусу «обвинуваченого».

Під час судового розгляду справи вона слухається у певному складі: суддя, прокурор, потерпілий, обвинувачений та адвокати. Слід розуміти, що така справа розглядається винятково на підставі уже здобутих під час досудового розслідування доказів, тому прокурор не може подати в суді зовсім нові докази, з якими сторона захисту не була знайома раніше. Водночас судом повторно допитуються усі свідки, досліджуються усі докази, а також до суду можуть викликатись експерти, які проводили судові експертизи в межах конкретного кримінального провадження. Окрім цього, під час судового розгляду може розглядатись цивільний позов потерпілого про відшкодування моральної та матеріальної шкоди медичним працівником, який притягається до кримінальної відповідальності [4].

Розгляд справи в суді в будь-якому разі закінчується вироком, однак він може бути і виправдальний, про що свідчить і судова практика, яка існує в Україні.

Таким чином, слід констатувати, що процес притягнення медичного працівника до кримінальної відповідальності є досить тривалим, супроводжується проходженням низки процедур, визначених КПК України. Останнім часом в Україні збільшилась кількість виправдувальних вироків стосовно лікарів, що свідчить про напрацювання судової практики в даній сфері, що беззаперечно позитивно вплине на розгляд схожих кримінальних проваджень у майбутньому [5].

Цікавими (з практичної точки зору) є випадки, на які звертають увагу О. Дроздов та О. Дроздова. Вони зазначають, що у національній практиці резонансним є випадок, пов'язаний зі смертю дитини в реанімаційному відділенні обласної клінічної лікарні внаслідок таких дій (або бездіяльності): надання медичної допомоги не в повному обсязі [8]; невжиття необхідних заходів для порятунку життя пацієнта; непроведення необхідних заходів діагностики, що призвело до пізнього встановлення основного захворювання, діагнозу і, відповідно, до відсутності адекватного лікування. У процесі розслідування справи адвокати використали процедуру медіації, в процесі якої було укладено договір про примирення й відшкодування потерпілим моральної шкоди в сумі 25 250 грн. Обраний спосіб захисту прав і законних інтересів потерпілих припинив спірні правовідносини між сторонами та підтвердив відсутність претензій між ними в майбутньому [8].

Злочини у сфері медицини знайшли своє відображення в багатьох актах ЄСПЛ. У рішенні справи "K.H. and others vs. Slovakia" було встановлене порушення права заявників на вільний доступ до особистих медичних записів, через що мала місце передбачувана нездатність забезпечення відповідної медичної допомоги. Суд постановив, що було порушено ст.8 («Право на повагу до приватного і сімейного життя») Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Порушення полягало в тому, що заявники не змогли зробити фотокопії своїх історій хвороб [9].

У рішенні справи «Пантелеєнко проти України» йшлося про те, що заявник скаржився на розголошення під час судового засідання конфіденційної інформації стосовно його психічного стану та психіатричного лікування. Суд установив, що отримання конфіденційної інформації від психіатричної лікарні про психічний стан заявника та відповідне лікування та розголошення її на відкритих слуханнях було втручанням у право заявника на повагу до приватного життя, внаслідок чого відбулося порушення права на конфіденційність особистої інформації стосовно здоров'я особи [9].

Проте, незважаючи на існуючу практику розслідування злочинів у сфері медицини, існують і недоліки, що слід розглядати поетапно (кожен етап досудового розслідування).

Етап «збір документів» (тобто наявних доказів). Цікавим питанням є вилучення медичних інструментів як речового доказу, наприклад, шприц, яким було здійснено певну ін'єкцію хворому-постраждалому. Шприц, що ще не встигли утилізувати зі слідами препарату, є доказом лікарської помилки або цілеспрямованого злочину. Із цієї ж категорії можна назвати: погано продезінфіковані медичні інструменти (зараження вірусом імунодефіциту людини та іншими вірусами), помилково поставлені крапельниці (з іншим препаратом); забуті (при хірургічному втручанні) тампони та інструменти. Також на даному етапі речовим доказом є кров особи. Кров може містити сліди речовин, що могли привести до негативних наслідків для організму постраждалого. У зборі доказів важливим фактором є наявність у слідчого достатніх медичних знань (або наявність медичного працівника – консультанта).

Як напрямок удосконалення розслідування на даному етапі можна було б виокремити необхідність створення чіткої, актуальної інструкції для слідчого (з елементарними знаннями у медичній сфері), а також створення бази медичних працівників-консультантів, що мають досвід участі у подібних розслідуваннях.

Цікавим є питання порушення порядку трансплантації, адже предметом злочину «порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини» будуть такі анатомічні матеріали людини (гомотрансплантати), як органи і тканини, у тому числі (крім злочину, передбаченого ч. 2 ст. 143 ККУ) взяті у мертвої людини. Отже, якщо операція з трансплантації привела до летального наслідку, наприклад, у зв'язку з трансплантацією хворого органу або непридатного, то доказом буде, фактично, цей орган (при розтині).

Наступним етапом, на якому виникають проблеми є «призначення та проведення судово-медичних експертиз». Як зазначає І. Кадуліна, основною проблемою на даному етапі є передусім отримання органом досудового розслідування висновку судово-медичної експертизи, яку проводив експерт з медичною освітою [10]. На розв'язання експерту ставиться питання про наявність чи відсутність причинно-наслідкового зв'язку між діями (бездіяльністю) медичних працівників під час надання (ненадання) медичної допомоги. У більшості випадків висновок містить категоричну відповідь – дії (бездіяльність) медичного працівника не перебувають у причинно-наслідковому зв'язку зі смертю (іншими тяжкими наслідками) пацієнта. Навіть якщо стороною захисту задовольняється клопотання про направлення кримінального провадження для проведення повторної експертизи в іншу експертну установу, – висновок аналогічний [10].

На даному етапі доцільно було б розробити та нормативно встановити механізм проведення судово-медичних експертиз, який виключав би можливість надання неправдивого висновку та «корпоративну солідарність» у цьому питанні [10].

Отже, з усього вищевказаного слід зробити такі висновки. Розслідування злочинів у сфері медицини – це складний процес, що потребує медичних знань, вмінь, навичок. Кожен етап розслідування передбачає необхідність висококваліфікованого медичного працівника, що буде залучений як консультант слідчого.

Розслідування медичних злочинів передбачає декілька стадій, які своєю чергою поділяються на інші етапи. Важливою стадією розслідування є стадія досудового розслідування. Вона ділиться на такі етапи: збір документів, допит свідків, призначення та проведення судово-медичних експертиз. На кожному з вищевказаних етапів можуть виникнути ускладнення у розслідуванні. З проаналізованих джерел можна виокремити такі проблеми та напрями їх вирішення. На всіх етапах недостатньо медичних знань у слідчого. Як напрям вирішення цієї проблеми можна запропонувати створення чіткої, актуальної інструкції для слідчого (з елементарними знаннями у медичній сфері). А також створення бази консультантів-медиків – висококваліфікованих працівників медичної сфери, що стикалися з розслідуваннями, а тому мають елементарні процесуальні знання і набагато швидше можуть надавати консультації.

На етапі «призначення та проведення судово-медичних експертиз». доцільно було б розробити та нормативно встановити механізм проведення судово-медичних експертиз, якій виключав би можливість надання неправдивого висновку. Загалом варто вказати, що у зв'язку з реформуванням сфери охорони здоров'я доцільно підтримувати в актуальному стані методи, способи розслідування медичних злочинів, пристосовуючи їх до нововведень у відповідній сфері.

Висновки. Необхідно зазначити, що, порівнюючи підхід вітчизняного законодавця щодо встановлення кримінальної відповідальності за злочини в сфері медичної та фармацевтичної діяльності та положення зарубіжних кодексів, ми дійшли таких висновків:

– передусім варто акцентувати увагу саме на таких країнах, як Грузія та Республіка Казахстан. Як видається, кримінальне законодавство цих країн найбільш наближене до європейських стандартів. Ці країни, як і Україна, належать до романо-германської системи права, де закон, нормативні акти визнаються джерелом права, а законодавство здебільшого є кодифікованим. І в Україні, і в Грузії, і в Республіці Казахстан кримінальні кодекси складаються з загальної та особливої частини; склади злочинів містяться в особливій частині [11];

– найбільш вдала модель систематизації злочинів у сфері медичної та фармацевтичної діяльності, як вбачається, була запропонована в КК Казахстану. Саме виокремлення окремої глави «Медичні кримінальні правопорушення», де зосереджені склади кримінальних правопорушень з урахуванням специфіки об'єкту кримінально-правової охорони, максимально вдало дозволяє забезпечувати виконання завдань кримінального кодексу, а саме – захищати порушені права, свободи та законні інтереси громадян, а також попереджати вчинення нових посягань;

– модель, запропонована в КК Грузії, відмінна від тієї, що пропонує законодавець в Казахстані, та відрізняється тим, що злочини у сфері медичної та фармацевтичної діяльності диференціюються залежно від критерію створення небезпеки для життя і здоров'я людини, посягання на права і свободи людини та посягання на здоров'я населення і суспільної моралі. Тоді як в Україні законодавець відносить такий різновид злочинів до злочинів проти життя і здоров'я особи, і до злочинів проти волі, честі та гідності особи, а також до злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Однак злочин у медичній та фармацевтичній сфері – це окремий вид суспільних відносин, які потребують кримінально-правового захисту. Запровадження окремого розділу, як то в Особливій частині КК Казахстану, визначає, що законодавець виокремив за родовим об'єктом злочини в сфері медичної та фармацевтичної діяльності. А зважаючи на те, що в основі такого роду правовідносин об'єктом виступає життя і здоров'я пацієнта, така диференціація видається вдалою. Слід погодитись із точкою зору В.І. Борисова щодо того, що в науці кримінального права було наведено достатньо переконливих аргументів щодо необхідності диференціації надміру великих розділів на більш дрібні з тим, щоб підкреслити важливість захисту тих або інших суспільних відносин [12];

– розглядаючи аналіз кримінального закону інших країн, можемо спостерігати прогалини вітчизняного правового регулювання.

Тому, вважаємо за необхідне доповнити ст. 321-1 КК України й викласти назву як «Фальсифікація лікарських засобів або медичних виробів або обіг фальсифікованих лікарських засобів чи медичних виробів».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР: URL: http:zakon4.rada.gov.ua.
2. Відповідальність медичних працівників. URL: https://minjust.gov.ua.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: http:zakon4.rada.gov.ua.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 25-26 URL: http://zakon.rada.gov.ua.
5. Кримінально процесуальний кодекс України від 13.04.2-12р., № 9-10. URL: http://zakon.rada.gov.ua.
6. Совершенний Р. Особливості притягнення лікарів до кримінальної відповідальності. URL: https://protocol.ua/ru.
7. Ащеулова Т.В. Ятрогенії: основна їх причина, наслідки і профілактика. Лікарська помилка: визначення, суть, види лікарських помилок. 2016. URL: http://repo.knmu.edu.ua.
8. Відсутність методики розслідування злочинів у сфері медицини призводить до неефективності захисту пацієнтів. URL: https://zib.com.ua/ua/130868-vidsutnist_metodiki.
9. Дудоров О.О. Неналежне виконання медичним працівником професійних обов'язків: проблеми застосування та вдосконалення кримінального. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2012, № 2, С. 64–80.
10. Кадуліна І. Відповідальність медичних працівників. URL: https://minjust.gov.ua.
11. Кримінальний кодекс Республіки Казахстан: Кодекс від 3 липня 2014 р. № 226-V. URL: https://online.zakon.kz/Document.
12. Борисов В.І. Питання систематизації особливої частини кримінального права. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2013. № 26. С. 29–41.

Наукове видання

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія ПРАВО

Випуск 60

Коректура • *авторська*

Комп'ютерна верстка • *Юлія Семенченко*

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 26,04. Замов. № 0320/86. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73021, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
Телефон +38 (0552) 39 95 80,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.